ประสบการณ์การเรียนรู้ ปัจจัย และแรงจูงใจของนักศึกษาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ณ ศูนย์พักพิงชั่วคราว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต)

Learning Experiences, Factors, and Motivations of Students Volunteers for Helping Flood Victims at Temporary Shelter, Thammasat University (Rangsit Campus)

จงรักษ์ ศุภกิจเจริญ, ชดช้อย วัฒนะ, ปริญญา แร่ทอง และเสาวลักษณ์ ค้าของ*

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

Jongruk Supakitjareun, Chodchoi Wattana, Parinya Raetong and Saowaluk Khakhong*

Faculty of Nursing, Thammasat University, Rangsit Centre,

Khlong Nueng, Khlong luang, Pathum Thani 12120

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ปัจจัยและแรงจูงใจของนักศึกษาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ณ ศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยชั่วคราว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่าประสบการณ์การเรียนรู้ในการเป็นอาสาสมัครสูงสุด คือ ความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน (M=4.64, S.D.=0.71) ความสุขจากการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน (M=4.58, S.D.=0.76) และเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพที่สามารถช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยที่ประสบความเดือดร้อน ซึ่งบางอาชีพไม่สามารถทำได้ (M=4.54, S.D.=0.72) ตามลำดับ สำหรับปัจจัยและแรงจูงใจที่ทำให้เกิดจิตอาสามากที่สุด คือ ความตั้งใจที่จะให้การดูแลช่วยเหลือผู้ประสบภัย (M=4.57, S.D.=0.80) เป็นโอกาสที่เสียสละและทำประโยชน์แก่ผู้ที่เดือดร้อน (M=4.38, S.D.=0.82) โดยปัจจัยและแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาเชิงคุณภาพ ได้แก่ บุคคลใกล้ชิดรอบข้าง ความเป็นวิชาชีพพยาบาล จิตวิญญาณความเป็นธรรมศาสตร์ ประสบการณ์เดิมในการทำกิจกรรม คณะ/มหาวิทยาลัย จิตสำนึกของตนเอง พัฒนากระบวนการคิดแบบมีวิจารณญาณ สร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และภาคภูมิใจในความเป็นวิชาชีพพยาบาล จากการศึกษาพบว่าการมีจิตอาสาเกิดจากปัจจัยในตัวบุคคล ซึ่งมาจากอุปนิสัย การอบรมเลี้ยงดู ความคิด ความเชื่อ จิตสำนึกและการรับรู้ความสามารถของตน ร่วมกับปัจจัยสภาพแวดล้อม เช่น การมีตัวอย่างจากบุคคลที่เชื่อถือและไว้วางใจสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน การได้รับการปลูกฝังจากครู วัฒนธรรมองค์กร และวิชาชีพ

***ผู้รับผิดชอบบทความ :** ji_mer1981@hotmail.com

DOI 10.14456/tstj.2017.26

คำสำคัญ : จิตอาสา; แรงจูงใจ; อาสาสมัคร; ภัยพิบัติ

Abstract

This study was a descriptive study to explore learning experiences, factors, and motivations of student volunteers for helping flood victims at Temporary Shelter, Thammasat University (Rangsit Campus). Subjects were student nurses, Thammasat University. The results showed that the highest perceptions of volunteers about their experiences were prides itself on helping people in trouble (M=4.64, S.D.=0.71) were happy for giving without condition (M=4.58, S.D.=0.76) and were prides on helping patients with flood victims that some other careers could not help (M=4.54, S.D.=0.72), respectively. The highest motivation and factor to have public self-consciousness was their intention to help the flood victims (M=4.57, S.D.=0.80) and perceived the opportunity to serve and sacrifice of those who suffered from flooding (M=4.38, S.D.=0.82), that factors and motivation to promote public self-consciousness included the significant persons, the nursing profession, the spirit of Thammasat University, previous experience in social public activities, development of critical thinking, promoting the pride in the nursing profession. The results of this study showed that the public self-consciousness was contributed from internal factor including personal characteristics, the parenting support, belief, conscience, and their perceive self-efficacy, as well as the environmental factors including the role model from a trustworthiness person, the relationships between friends, the cultivation of public–minded consciousness by the teachers, culture, and profession.

Keywords: public-minded consciousness; motivation; volunteers; disaster

1. บทนำ

คำว่า “จิตอาสา” หรือ “จิตสาธารณะ” จัดเป็นคุณธรรมที่สำคัญอันหนึ่งของพลเมืองเป็นคุณค่าและจิตสำนึก เป็นจิตวิญญาณของบุคคลองค์กรหรือสังคมสังคมใดที่ไม่มีคุณค่าและจิตสำนึกทำให้ขาดพลังในการสร้างสรรค์เมื่อเกิดจิตสาธารณะจะทำให้เกิดประชาสังคมก่อให้เกิดความเข้มแข็งของสังคมซึ่งจะทำให้การเมืองเศรษฐกิจและศีลธรรมดี [1] ผู้ที่มีจิตอาสาคือ ผู้ที่มีจิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังแรงกาย อาสาช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน จากการที่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นวัยที่มีการพัฒนาในทุกด้าน ดังนั้นการสร้างจิตอาสาซึ่งเป็นคุณธรรมประการสำคัญ จะช่วยส่งเสริมเจตคติของนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัวและทำประโยชน์แก่สังคมได้อย่างเต็มที่เมื่อสำเร็จการศึกษา [2] ในทางตรงกันข้ามหากนักศึกษาขาดจิตอาสา จะไม่รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นและกลายเป็นบุคลากรที่ไม่รู้จักการพึ่งตนเอง จิตใจคับแคบ ไม่ช่วยเหลือสังคม ไม่สามารถทำงานหรือดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมในทุกระดับทั้งในระดับประเทศและระดับโลก [2,3] จิต

สาธารณะเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลอื่น โดยมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้จิตอาสาหรือจิตสาธารณะอยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก [4] โดยสำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายนอกมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพของมนุษย์ ได้แก่ การได้อบรม กล่อมเกลาและสะสมการรับรู้ทีละน้อยจากสิ่งแวดล้อม เช่น คนในครอบครัว โรงเรียนหรือสถาบันศึกษา ประเพณี วัฒนธรรมของสังคมจนเกิดสำนึกที่มีรูปแบบหลากหลายและการได้สัมผัสจากการใช้ชีวิตที่มีพลังต่อการเกิดสำนึก เช่น การเข้าร่วมในเหตุการณ์ต่าง ๆ สำหรับสำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายในหมายถึงการคิดวิเคราะห์ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าและความดีงามของแต่ละบุคคลจากการรับรู้การเรียนรู้ การมองเห็นการคิดแล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนึกแบบใด โดยการฝึกฝนและสะสมสำนึกเหล่านั้น ทั้งนี้การสร้างสำนึกวิธีนี้เป็นความจงใจเลือกสรร ที่บุคคลมีการระลึกรู้ตนเองและเป็นสำนึกที่สร้างขึ้นเอง ดังนั้นจิตสาธารณะ จึงเป็นคุณธรรมที่ไม่สามารถบังคับให้เกิดแก่นักศึกษาได้ แต่การจัดสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นสิ่งที่ทำให้นักศึกษาเกิดจิตสาธารณะซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยและสังคมโดยรวม ซึ่งเป็นไปตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยทุกแห่งที่มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถมีความรู้รอบ มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้กำหนดให้จิตอาสาเป็นค่านิยมหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่ยึดถือปฏิบัติโดยทำกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์แก่สังคมตลอดมา เห็นได้จากเมื่อเกิดเหตุการณ์มหาอุทกภัยในเขตจังหวัดภาคกลาง ได้แก่ นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง และพระนครศรีอยุธยา ประมาณกลางเดือนกันยายน-ตุลาคม 2554 ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนอย่างมากบ้านเรือนได้รับความเสียหายจากระดับน้ำที่สูงมาก ไม่สามารถจะพักอาศัยในบ้านของตนเองได้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงเปิดศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยชั่วคราวและเป็นสถานที่รับบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในพื้นที่ใกล้เคียง เป็นระยะเวลาโดยรวม 15 วัน ก่อนดำเนินการปิดศูนย์เนื่องจากน้ำท่วมและดำเนินการย้ายผู้พักพิงออกจากศูนย์ซึ่งในระหว่างดำเนินการเป็นศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยชั่วคราวได้มีนักศึกษาจำนวนมากจากหลายคณะทั้งจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ รวมทั้งนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ ได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยนักศึกษาส่วนหนึ่งได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวตั้งแต่เริ่มเปิดดำเนินการจนกระทั่งปิดศูนย์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงจิตอาสาหรือจิตสำนึกสาธารณะที่ควรยกย่องซึ่งจากการศึกษา [5,6] พบว่ามหาวิทยาลัยมีอิทธิพลมากที่สุดต่อชีวิตของนักศึกษา โดยมีส่วนช่วยในการพัฒนานักศึกษาให้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีเหตุผลมีความรับผิดชอบ มีบุคลิกภาพที่มีคุณธรรม เนื่องจากเป็นวัยที่สมองมีการพัฒนาสูงสุด ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงมีส่วนสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมจัดประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษาพัฒนาสูงสุดและควรมีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษาให้มากที่สุดเพื่อการเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมและทันเวลา จากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ ปัจจัยและแรงจูงใจของนักศึกษาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ณ ศูนย์พักพิงชั่วคราวซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญในการเข้าใจถึงการตัดสินคุณค่าและความดีงาม จากการรับรู้ การเรียนรู้ การมองเห็น การคิดในการนำมาสร้างสำนึกจิตสาธารณะของอาสาสมัครเหล่านี้

คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ให้ความสำคัญของการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวมแก่

นักศึกษาโดยปลูกฝังทั้งในการเรียนวิชาทางการพยาบาลและในรูปของกิจกรรมเสริมหลักสูตรมาโดยตลอด แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาและติดตามการนำไปปฏิบัติในสถานการณ์จริงของนักศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ ปัจจัยและแรงจูงใจในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ณ ศูนย์พักพิงชั่วคราว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) เพื่อให้เข้าใจถึงประสบการณ์การเรียนรู้ ปัจจัยและแรงจูงใจในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครและทำประโยชน์ต่อสังคม โดยข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันทั้งในระดับคณะมหาวิทยาลัย รวมถึงสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอื่น ๆ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาพยาบาล ทั้งในมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน รวมถึงวิทยาลัยพยาบาล ที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะให้กับนักศึกษาซึ่งจะเป็นพลเมืองที่ดีและทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้จากการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยและแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาเกิดจิตอาสาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

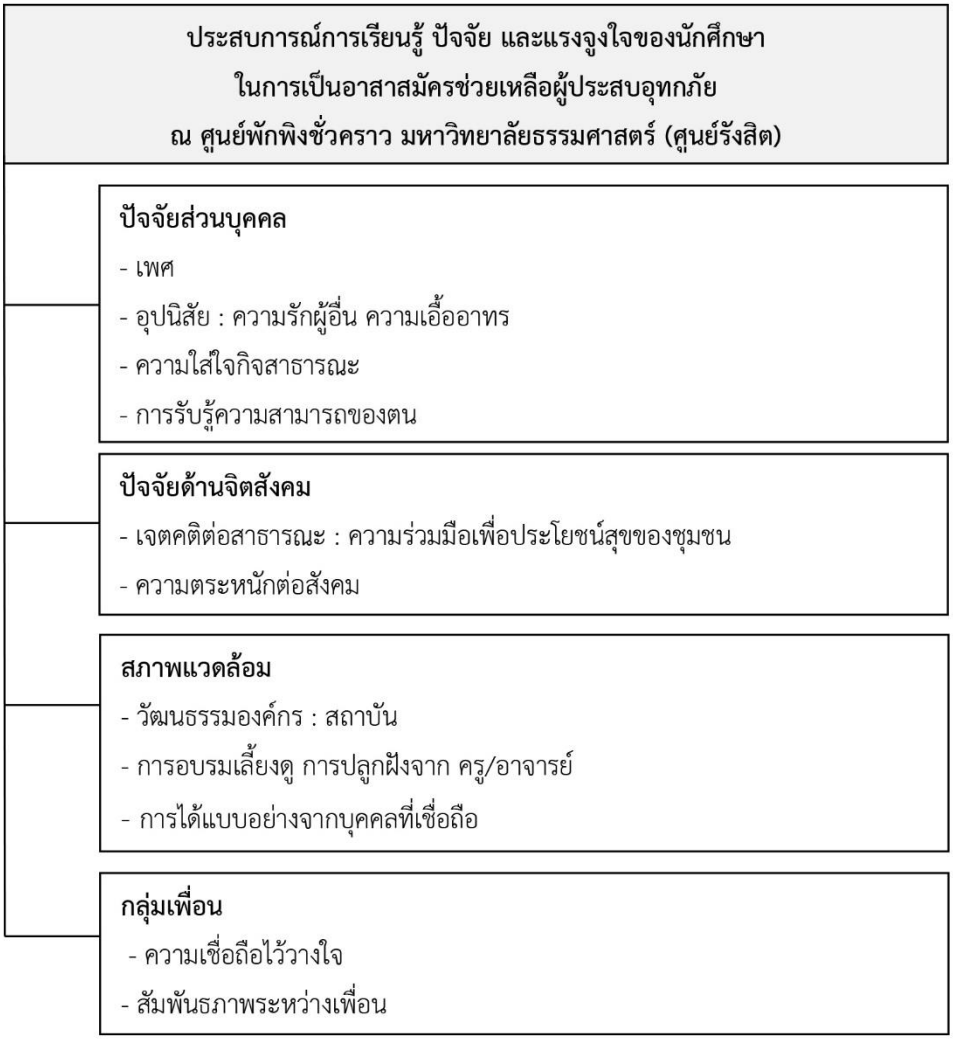
3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดการเรียนรู้ทางปัญญาและสังคมของแบนดูร่า [7] ที่เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factor) ซึ่ง ได้แก่ ความคิด ความเชื่อหรือความคาดหวังของบุคคลกับปัจจัยสภาพ-แวดล้อม (environmental factor) โดยมีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม (behavior) ของคนเรานั้นไม่ได้เป็นผลมาจากการที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยความคิดและความรู้สึกอีกด้วย ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 จะมีลักษณะของการกำหนดซึ่งกันและกัน ถ้าปัจจัยใดเปลี่ยนแปลงไปอีกสองปัจจัยที่เหลือจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ทั้งนี้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรมขึ้นอยู่กับความคาดหวังในผลลัพธ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นว่าเป็นไปในทางที่ดี ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ตัวนี้จะมีลักษณะที่มีอิทธิพลเชิงเหตุและผลซึ่งกันและกันจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงจิตสำนึกสาธารณะมีหลายปัจจัย เช่น ความตระหนักที่เกิดขึ้นในสังคมการวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ความรักความเอื้ออาทรและความสามัคคี การรับรู้ความสามารถของตนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม การปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและการมีเครือข่ายในการทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม [8] นอกจากนี้ปัจจัยด้านความรักที่มีต่อผู้อื่น กลุ่มเพื่อนและสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกของนักศึกษาไม่แตกต่างกัน โดยเพศและคะแนนเฉลี่ยสะสม มีความสัมพันธ์กับความต้องการแรงเสริมในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม นอกจากนี้พบว่าการเรียนในคณะบางคณะมีความสัมพันธ์กับลักษณะกิจกรรมเพื่อสังคม [9] โดยตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการทำนายการมีจิตสาธารณะมากที่สุด คือ การรับรู้ความสามารถของตน รองลงมา คือ การสนับสนุนทางสังคมจากประชาชน วัฒนธรรมองค์กร สถาบันการศึกษา [10]

นอกจากนี้ ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองโดยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีจิตสาธารณะ[11] จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อจิตสาธารณะ [5] พบว่าการ

รับรู้ความสามารถของตนการคล้อยตามผู้อื่นสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนและการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับจิตสาธารณะโดยรวม (r=0.695) อย่างมีนัยสำคัญ โดยตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกสาธารณะมากที่สุด คือ การรับรู้ความสามารถของตนและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ดังแผนภูมิ ดังนี้

4. อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้จากการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ปัจจัยและแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาเกิดจิตอาสาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ โดยศึกษาในนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ปฏิบัติงานในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยชั่วคราว ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะ

พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่เข้าร่วมปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 ณ ศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยชั่วคราว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) จำนวนทั้งสิเน 115 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยเกณฑ์ในการรับอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ (inclusion criteria) คือ เป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 2-4 ที่เข้าร่วมปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 ณ ศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยชั่วคราว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) และมีความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ

5. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

แนวคำถามในการทำสนทนากลุ่มเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้จากการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

5.2.1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ จำนวนวันที่ปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยชั่วคราวลักษณะงานที่ปฏิบัติในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย

5.2.2 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประสบการณ์การเรียนรู้จากการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

5.2.3 แบบสอบถามปัจจัยและแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาเกิดจิตอาสาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

6. ขั้นตอนดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดำเนินการตามขั้นตอนและการควบคุมการวิจัยดังนี้

6.1 ประชุมอาจารย์ทีมผู้วิจัยเพื่อร่วมกำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย ของการวิจัย

6.2 สร้างความเข้าใจในกรอบของการทำงานวิจัยและการหารือแนวทางดำเนินงานเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจตรงกันในบทบาทหน้าที่ในการทำงานวิจัย

6.3 จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการวิจัย การจัดเตรียมและทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.4 ส่งโครงการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเมื่อได้รับความเห็นชอบ จึงดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยและการดำเนินการวิจัยต่อนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาและให้สิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ โดยลงนามแสดงความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร

6.5 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 115 ราย โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประสบการณ์การเรียนรู้จากการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติและแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยและแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาเกิดจิตอาสาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัตินัดตัวแทนนักศึกษาในแต่ละชั้นปี รับแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง สำหรับผู้ที่จบการศึกษาไปเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยสำรวจหน่วยงานที่สังกัดและรายชื่อของกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการติดต่อตัวแทนกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเดียวกันเป็นผู้รับเอกสาร นำข้อมูลมา

ตรวจสอบความครบถ้วน ซึ่งภายหลังตรวจสอบความสมบูรณ์จากแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับเหลือแบบสอบถามทั้งสิ้น 69 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 60

6.5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ สนทนากลุ่ม โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครในแผนกฉุกเฉิน โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ หอรับผู้รับบริการชั่วคราว ชั้น 2 ตึกดุลโสภาคย์ ห้องปฐมพยาบาล ศูนย์พักพิงชั่วคราว และห้องพักผู้สูงอายุและผู้ประสบภัยทั่วไป ณ ศูนย์พักพิงชั่วคราวมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โดยการสอบถามข้อมูลจากประธานชั้นปี เพื่อสำรวจข้อมูลในการคัดเลือกมาเป็นผู้ให้ข้อมูล (participant) ในการสนทนากลุ่มโดยเลือกจากผู้ที่ปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครนานที่สุด ตามลำดับในแต่ละแผนก กลุ่มละ 5-10 คน ตามสัดส่วน รวมทั้งสิ้น 25 คน และดำเนินการสนทนากลุ่มตามแนวคำถามที่พัฒนาขึ้นและผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ นำข้อมูลที่ได้มาถอดเทปและจัดกลุ่มข้อมูลเพื่อสรุปเชื่อมโยง จากนั้นนำข้อสรุปไปให้ผู้ให้ข้อมูล (participant) พิจารณาความครบถ้วน ถูกต้องก่อนนำมาสรุปผล

6.6 วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนผลการวิจัย

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประสบ-การณ์การเรียนรู้จากการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ และแบบสอบถามปัจจัยและแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาเกิดจิตอาสาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนรู้จากการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ นำมาวิเคราะห์ วิจารณ์ ตีความ และสรุปความโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

8. ผลการวิจัยและวิจารณ์

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ทุกรายเป็นนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 91.30) อายุเฉลี่ย 22.20±1.11 ปี และเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 (ร้อยละ 46.40) ปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครระหว่าง 1-5 วัน (ร้อยละ 78.26) โดยปฏิบัติงานที่ห้องปฐมพยาบาลศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย (ร้อยละ 30.40) ส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการมาเป็นอาสาสมัครว่าเกิดจากอยากช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนมากที่สุด (ร้อยละ 27.54) รองลงมา คือ ต้องการได้ประสบการณ์ (ร้อยละ 18.84) และเพื่อนชวน (ร้อยละ 17.39) ตามลำดับ

8.1 ประสบการณ์การเรียนรู้จากการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้คะแนนประสบการณ์การเรียนรู้สูงสุดในหัวข้อเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน รองลงมา คือ ได้รับความสุขจากการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพที่สามารถช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยที่ประสบความเดือดร้อนซึ่งบางอาชีพไม่สามารถทำได้ (M=4.64, S.D.=0.71, M=4.58, S.D.=0.76 และ M=4.54, S.D.=0.72 ตามลำดับ) สำหรับข้อที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ ได้ฝึกภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ฉุกเฉิน (M=3.90, S.D.=0.84)

8.2 ปัจจัยและแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาเกิดจิตอาสาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยและแรงจูงใจที่นักศึกษาเห็นว่ามีคะแนนสูงสุด ในการทำให้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ ชาย	6	8.70
หญิง	63	91.30
อายุเฉลี่ย 22.20 ± 1.11 ปี		
ชั้นปีการศึกษา ปีที่ 2	16	23.19
ปีที่ 3	21	30.43
ปีที่ 4	32	46.38
ระยะเวลาในการปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัคร		
1-5 วัน	54	78.26
6-10 วัน	11	15.94
มากกว่า 10 วัน	4	5. 80
หน่วยงานที่ปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัคร		
ห้องปฐมพยาบาล ณ ศูนย์พักพิงฯ	21	30.43
ห้องสังเกตอาการ (ห้องพักผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรัง ณ ศูนย์พักพิงฯ)	11	15.94
ห้องฉุกเฉิน โรงพยาบาลธรรมศาสตร์	4	5.80
อาสาสมัครจัดแยกของบริจาค	3	4.35
อาสาสมัครโรงครัว ณ ศูนย์พักพิงฯ	9	13.04
ปฏิบัติงาน 2 หน่วย	7	10.14
ปฏิบัติงาน 3 หน่วย	10	1.45
ปฏิบัติงาน 4 หน่วยขึ้นไป	4	5.80
เหตุผลในการมาเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เพื่อนชวน	12	17.39
คณะฯ มีนโยบายให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร	10	14.49
อยากมีเพื่อนต่าง สถาบัน/คณะ	5	7.25
อยากช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน	19	27.54
ต้องการได้ประสบการณ์	13	18.84
อยากเข้าร่วมเหตุการณ์ประวัติศาสตร์	9	13.04
เหตุผล 2 ข้อ	5	7.25
เหตุผล 3 ข้อ	7	10.14
เหตุผล 4 ข้อ	5	7.25
เหตุผลมากกว่าหรือเท่ากับ 5 ข้อ	4	5.80

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นต่อประสบการณ์การเรียนรู้ในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย ณ ศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) จำแนกตามรายข้อ

คะแนนความคิดเห็นต่อประสบการณ์การเรียนรู้ในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. เกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน	4.64	0.71
2. ได้รับความสุขจากการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	4.58	0.76
3. เกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพที่สามารถช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยที่ประสบความเดือดร้อนซึ่งบางอาชีพไม่สามารถทำได้	4.54	0.72
4. เกิดความเข้าใจและเห็นใจผู้ที่ประสบความเดือดร้อน	4.52	0.78
5. สร้างสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสังคม	4.46	0.78
6. ได้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่มีจิตอาสา(คนอื่น)ในการมาเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย	4.35	0.78
7. ได้เรียนรู้การประสานงานในการทำหน้าที่ร่วมกับอาสาสมัครอื่น ๆ ในการดูแลช่วยเหลือผู้ประสบภัย	4.30	0.65
8. ได้เรียนรู้บทบาทการเป็นอาสาสมัคร	4.28	0.80
9. ได้นำความรู้จากชั้นเรียนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง	4.22	0.94
10. ได้เห็นการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ	4.22	0.76
11. ได้เรียนรู้การจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในด้านต่าง ๆ	4.20	0.80
12. ได้เรียนรู้การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือคนที่ประสบภัยที่มีความหลากหลาย	4.13	0.78
13. ได้เรียนรู้กระบวนการจัดการในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย	4.04	0.79
14. ได้ฝึกทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหา	3.97	0.87
15. ได้ฝึกภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ฉุกเฉิน	3.90	0.84
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.30	0.78

นักศึกษาเกิดจิตอาสา คือ ความตั้งใจที่จะให้การดูแลช่วยเหลือผู้ประสบภัย รองลงมา คือ เห็นว่าเป็นโอกาสที่จะเสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาในการทำประโยชน์แก่ผู้ที่มีความเดือดร้อนและเป็นนักศึกษาธรรมศาสตร์ที่ถูกปลูกฝังด้านจิตวิญญาณให้รักประชาชน (M=4.57, S.D.=0.80, M=4.38, S.D.= 0.82 และ M=4.36, S.D.=0.87 ตามลำดับ) ส่วนข้อที่มีคะแนนต่ำสุด คือ ไม่สามารถกลับบ้านได้เลยทำตนให้เป็นประโยชน์ (M=3.09, S.D.=1.53)

8.3 ประสบการณ์การเรียนรู้และแรงจูงใจในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย (เชิงคุณภาพ)

ผลการสนทนากลุ่มนักศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย ณ ศูนย์พักพิง

ตารางที่ 3 ปัจจัยและแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาเกิดจิตอาสาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) จำแนกตามรายข้อ

ปัจจัยและแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาเกิดจิตอาสา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. มีความตั้งใจที่จะให้การดูและช่วยเหลือผู้ประสบภัย	4.57	0.80
2. เป็นโอกาสที่จะเสียสละเวลาแรงกายและสติปัญญาในการทำประโยชน์แก่ผู้อื่นที่มีความเดือดร้อน	4.38	0.82
3. เป็นนักศึกษาธรรมศาสตร์ที่ถูกปลูกฝังด้านจิตวิญญาณให้รักประชาชน	4.36	0.87
4. รู้สึกว่าเป็นประสบการณ์ที่หาได้ยาก	4.29	1.00
5. เป็นนักศึกษาพยาบาลที่สามารถดูแลช่วยเหลือปัญหาสุขภาพของผู้ประสบภัยได้	4.23	0.91
6. มีตัวอย่างที่ดีจากอาจารย์ในการเป็นจิตอาสา	4.22	0.91
7. เป็นโอกาสในการตอบแทนสถาบัน	4.09	0.98
8. เป็นประสบการณ์ใหม่ที่สนุกตื่นเต้นและมีความท้าทาย	4.09	0.80
9. ได้มีโอกาสทำประโยชน์ที่ไม่เคยได้ทำมาก่อน	4.06	0.98
10. ชอบทำงานด้านจิตอาสา	4.01	0.79
11. พื้นฐานเป็นคนขี้สงสาร ชอบช่วยเหลือผู้ ที่มีความทุกข์	4.00	0.87
12. ต้องการหาประสบการณ์การเป็นอาสาสมัคร	3.87	1.19
13. เป็นเกียรติประวัติของตนเอง	3.80	1.09
14. ได้รับการชักชวนจากเพื่อน	3.75	1.01
15. รู้สึกว่าเป็นหน้าที่เนื่องจากเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัธรรมศาสตร์	3.65	1.11
16. ได้มีโอกาสพบปะเพื่อนต่างคณะหรือต่างสถาบัน	3.64	0.91
17. รู้สึกสนุก ได้พบผู้คนหลากหลาย	3.55	1.07
18. อยากมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์	3.43	1.08
19. ได้รับมอบหมายหรือขอร้องจากอาจารย์ หรือคณะฯ	3.35	4.82
20. ไม่สามารถกลับบ้านได้เลยทำตนให้เป็นประโยชน์	3.09	1.53

ชั่วคราว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ข้อสรุปดังนี้

8.3.1 ปัจจัยและแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา

(1) บุคคลใกล้ชิดรอบข้าง นักศึกษาเห็นว่าเพื่อนเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการทำงานเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยส่วนหนึ่งบอกว่าไปเพราะเพื่อนชักชวนและเห็นว่าเป็นโอกาสในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ นักศึกษาอีกส่วนหนึ่งเห็นว่ามีบุคคลใกล้ชิดรอบข้าง เช่น รุ่นพี่ รุ่นน้อง อาจารย์ทำงานเป็นอาสาสมัครอยู่แล้วจึงเป็นแรงจูงใจให้ตัดสินใจทำงานเป็นจิตอาสา

(2) ความเป็นวิชาชีพพยาบาล นักศึกษา

ส่วนหนึ่งตัดสินใจทำงานเป็นอาสาสมัครเพราะความเป็นนักศึกษาพยาบาล โดยเห็นว่าตรงกับวิชาชีพที่เรียนมาและสามารถนำไปใช้ช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้ผ่านการฝึก

(3) จิตวิญญาณความเป็นธรรมศาสตร์ นักศึกษาส่วนหนึ่งกล่าวว่าแรงจูงใจสำคัญ มาจากความเป็นธรรมศาสตร์ที่ได้รับการปลูกจิตสำนึกว่าต้องช่วยเหลือคนที่เดือดร้อน โดยเห็นว่าความเป็นนักศึกษาธรรมศาสตร์ มีเลือดธรรมศาสตร์ ต้องแสดงความรับผิดชอบทำงานจิตอาสาในฐานะนักศึกษาธรรมศาสตร์

(4) ประสบการณ์เดิมในการทำกิจกรรมคณะ/มหาวิทยาลัย นักศึกษาส่วนหนึ่งเห็นว่าการมีจิตอาสามีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมในการทำกิจกรรมให้กับสถาบัน

(5) จิตสำนึกของตนเอง นักศึกษาส่วนหนึ่งมีแรงจูงใจจากปัจจัยภายในตนเอง ได้แก่ จิตสำนึกความมีเมตตา ความเห็นใจเพื่อนมนุษย์ต้องการทำประโยชน์ให้กับผู้ที่เดือดร้อน

(6) การได้รับการปลูกฝัง นักศึกษาส่วนหนึ่งเห็นว่าแรงจูงใจในการเป็นอาสาสมัคร เกิดจากพื้นฐานในตัวเองและได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก

8.3.2 คุณประโยชน์ของการเป็นอาสาสมัคร

การสนทนากลุ่มพบว่านักศึกษาได้เห็นถึงคุณประโยชน์ของการทำงานด้านจิตอาสาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยในหลายด้าน ดังนี้

(1) การประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติจริง นักศึกษาเห็นว่าการมีประสบการณ์ในการทำงานเป็นอาสาสมัครทำให้ได้ประยุกต์ความรู้ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติในหลายสาขาวิชาและเกิดประโยชน์อย่างมากต่อนักศึกษา

(2) ได้เรียนรู้ชีวิตจริงนอกตำรา นักศึกษาเห็นว่าการมีประสบการณ์ในการทำงานเป็นอาสาสมัครทำให้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ เกิดความเข้าใจในชีวิตจริงและได้รับความรู้นอกตำรา

(3) พัฒนากระบวนการคิดแบบมีวิจารณญาณ นักศึกษาเห็นว่าการทำงานด้านจิตอาสาเป็นการพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีระบบและเรียนรู้การวางแผนในการทำงานอย่างมีวิจารณญาณ

(4) สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม การทำงานเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยทำให้นักศึกษาได้เกิดความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้ที่ประสบภัยพิบัติ และเห็นว่าประสบการณ์ดังกล่าวเป็นการเป็นการเหมือนปลูกฝังความเสียสละและสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในตัวเองได้อย่างแท้จริง

(5) สร้างความสุขทางใจ การทำงานด้านจิตอาสาทำให้นักศึกษามีความสุข ภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์ให้กับเพื่อนมนุษย์ เห็นคุณค่าจากการเสียสละเล็ก ๆ น้อย ๆ ของตนเองที่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้อื่น และสิ่งที่ได้รับจากการเสียสละ คือความสุขหรือความอิ่มเอมใจของนักศึกษาเอง

(6) ภาคภูมิใจในความเป็นวิชาชีพพยาบาล ประสบการณ์ในการเป็นอาสาสมัครคือความภาคภูมิใจในความเป็นพยาบาลที่สามารถนำความรู้เท่าที่มีมาช่วยเหลือผู้ประสบภัย และก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

(7) เกิดมิตรภาพและความทรงจำที่ดี การทำงานจิตอาสาทำให้มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนอาสาสมัครด้วยกันและเห็นน้ำใจ และมิตรภาพจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนก่อเกิดเป็นความประทับใจและความทรงจำที่ดีของชีวิต

8.3.3 ปัญหาอุปสรรค การที่นักศึกษาเข้ามาปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยนั้น นักศึกษาได้ประสบกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ มากมายในช่วงที่ปฏิบัติงานจริง ได้แก่ (1) มีจำนวนผู้ให้บริการ

ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้รับบริการทำให้เกิดความเหนื่อยล้าระหว่างการปฏิบัติงาน (2) ขาดการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันให้แก่ผู้อพยพ (3) การสื่อสารไม่มีประสิทธิภาพ (4) ความไม่ปลอดภัยขณะปฏิบัติงาน เป็นต้น ทำให้บางครั้งการปฏิบัติงานมีความล่าช้าและไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

9. การสรุปและอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มาทำงานจิตอาสาศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มากที่สุด เนื่องจากอยู่ระหว่างการฝึกภาคปฏิบัติ ประกอบกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยมากที่สุด ทำให้มีความมั่นใจในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโกศล [1] ที่พบว่าตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการทำนายการมีจิตสาธารณะมากที่สุด คือ การรับรู้ความสามารถของตน สำหรับนักศึกษาชั้นปีอื่นที่เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครน้อยกว่าอาจเนื่องจากมีความมั่นใจเกี่ยวกับประสบการณ์น้อยกว่า และบางชั้นปีเป็นช่วงหยุดภาคการศึกษาซึ่งส่วนหนึ่งกลับไปภูมิลำเนาแล้ว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครระหว่าง 1-5 วัน โดยปฏิบัติงานที่ห้องปฐมพยาบาล ศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย มากที่สุด รองลงมา คือ ห้องสังเกตการณ์ ดูแลผู้สูงอายุและผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง และโรงครัวตามลำดับ โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเกิดจากอยากช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนมากที่สุด รองลงมา คือ ต้องการได้ประสบการณ์ และเพื่อนชวนตามลำดับ ผลการศึกษาครั้งนี้เกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้จากการเป็นอาสาสมัคร พบว่านักศึกษาที่เป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยทุกรายเห็นว่ามีประสบการณ์ที่ดีในการทำงานจิตอาสา ณ ศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยชั่วคราว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการมาเป็นอาสาสมัครว่าเกิดจากอยากช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนมากที่สุด ปัจจัยและแรงจูงใจในการทำให้นักศึกษาเกิดจิตอาสา คือ ความตั้งใจที่จะให้การดูแลช่วยเหลือผู้ประสบภัย ซึ่งแรงจูงใจที่มาจากตนเอง เป็นแรงจูงใจที่สำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักศึกษาพยาบาลโดยเห็นว่าพอที่จะมีความรู้ในการดูแลช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้บ้างจากวิชาที่เรียนมา โดยมีการรับรู้ว่าตนเองน่าจะมีความสามารถมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ศึกษามาทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพและน่าจะทำประโยชน์ได้มาก ทั้งนี้ผลการวิจัยในข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแรงจูงใจจากสถาบันการศึกษาที่ทำให้นักศึกษารู้สึกรับผิดชอบว่าเป็นหน้าที่ต้องให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนในฐานะเป็นนักศึกษาธรรมศาสตร์ นอกจากนี้สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครการสั่งสอนการปลูกฝังจากครู เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีจิตอาสาเนื่องจากเห็นครูเป็นต้นแบบทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่ไปทำงานด้านจิตอาสาจากความตั้งใจที่จะให้การดูแลช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นเหตุผลหลัก เมื่อไปทำแล้วก่อให้เกิดความรู้สึกมีความสุข ภาคภูมิใจ โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้คะแนนประสบการณ์การเรียนรู้สูงสุดในหัวข้อ เกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน และเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพที่สามารถช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยที่ประสบความเดือดร้อน ซึ่งบางอาชีพไม่สามารถทำได้ โดยได้เห็นคุณประโยชน์ในเรื่องการประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ชีวิตจริงนอกตำรา พัฒนากระบวนการคิดแบบมีวิจารณญาณ สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สร้างความสุขทางใจ ภาคภูมิใจในความเป็นวิชาชีพพยาบาล และเกิดมิตรภาพและความทรงจำที่ดี โดยสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา [5,11]

ทั้งนี้อาสาสมัครได้กล่าวถึงปัญหาในการจัดระบบบริหารจัดการในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ขาดการส่งเสริมให้ผู้ประสบภัยมีการพึ่งพาตนเองทำให้เกิดความรู้สึกเป็นผู้รับบริการ จึงสนับสนุนให้เครือข่ายหรือผู้มีจิตอาสาเข้าไปช่วยอย่างเป็นระบบภายใต้หลักการและเงื่อนไขที่กำหนดโดยชุมชนและมีการสร้างแกนนำรุ่นใหม่เพื่อเผยแพร่จิตสาธารณะและขยายผลพัฒนาเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม นักศึกษาที่มาปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครให้ความเห็นว่าแม้มีอุปสรรคบ้าง แต่เป็นเรื่องน้อย โดยเห็นว่าความตั้งใจที่จะมาช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นสิ่งสำคัญกว่าและยังคงมีแรงใจที่จะทำต่อไปซึ่งการแสดงพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษากลุ่มนี้ สะท้อนให้เห็นว่าเกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลด้านความคิด ความเชื่อ จิตสำนึก การรับรู้ความสามารถของตน ร่วมกับปัจจัยสภาพแวดล้อม เช่น การมีตัวแบบจากบุคคลที่เชื่อถือและไว้วางใจ สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน การได้รับการปลูกฝังจากครูอาจารย์ วัฒนธรรมองค์กร วิชาชีพ เมื่อได้ลงมือกระทำแล้วส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ในทางที่ดี จึงมีอิทธิพลเชิงเหตุและผลซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของแบนดูรา [10] ทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และเกิดการจูงใจให้กระทำพฤติกรรมดังกล่าวต่อไป ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นอาสาสมัครของนักศึกษาในวิทยาลัย [6] ในมหาวิทยาลัยตะวันตกกลาง ที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ที่มาเป็นอาสาสมัครเกิดจากอิทธิพลภายในตัวบุคคล สายการศึกษา แรงจูงใจ ความเลื่อมใสเกี่ยวกับศาสนา และความศรัทธา ส่วนใหญ่มาจากสายด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดยปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงจูงใจในการมาเป็นอาสาสมัครมาจากค่านิยมในตัวบุคคล รองลงมา คือ การมีโอกาสได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับสถาบันการศึกษาจะใช้สำหรับการปลูกจิตสำนึกให้กับนักศึกษาในการทำประโยชน์ให้กับประชาชน

10. รายการอ้างอิง

[1] Kaensa, S., 2008, Developing the public consciousness of Matthayomsuksa students: A case study of Khonsawan school, Chaiyaphum province, Thailand, Education. J. Thailand 2(1): 64-72.

[2] Perry, J.L., 2010, Introduction to the symposium on public service motivation research, Public Admin. Rev. 70: 679-680.

[3] ประเวศ วะสี, 2543, ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม, หมอชาวบ้าน, กรุงเทพฯ.

[4] ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, 2549, สำนึกไทยที่พึงปรารถนา, มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

[5] พรพรหม พรรคพวก, 2550, ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสหวิทยาเขตกรุงเทพตะวันออก, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

[6] Moore, E., Warta, S.F. and Erichsen, K., 2014, College students' volunteering: Factors related to current volunteering, volunteer settings, and motives for volunteering, College Stud. J. 48: 386-396.

[7] Bandura, A., 1989, Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory, Prentice-Hall, New Jersy.

[8] หฤทัย อาจปรุ, 2544, ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต

และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

[9] อัจฉรา โฉมแฉล้ม, 2544, จิตสำนึกของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคม, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.

[10] โกศล มีความดี, 2547, ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

[11] วิรัตน์ คำศรีจันทร์, 2544, จิตสำนึกพลเมืองในบริบทสังคมไทย,วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.